

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt fredag den 20. september 2019

Sag 14/2019

Anklagemyndigheden

mod

A

(advokat Allan Sørensen)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Esbjerg den 8. maj 2018 og af Vestre Landsrets 9. afdeling den 28. august 2018.

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Lene Pagter Kristensen, Jens Peter Christensen og Lars Hjortnæs.

Påstande

Kærende, A, har nedlagt påstand om, at byrettens kendelse stadfæstes, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om stadfæstelse af landsrettens kendelse.

Sagsfremstilling

Ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 blev A for overtrædelse af de dagældende bestemmelser i straffelovens § 224, jf. § 222, stk. 1, jf. stk. 2 og 3, (anden kønslig omgængelse end samleje under skærpene omstændigheder), § 235, stk. 2, (besiddelse af børnepornografisk materiale) og § 232 (blufærdighedskrænkelser) idømt en foranstaltning i medfør af straffelovens § 68. Af dommen fremgår bl.a.:

”Rettens begrundelse og afgørelse

Tiltalte har uden forbehold erkendt sig skyldig. Tilståelsen støttes af de oplysninger, der i øvrigt foreligger. Det er derfor bevist, at tiltalte er skyldig i begge forhold.

Efter det oplyste, herunder indholdet af de lægelige erklæringer, lægges det til grund, at tiltalte på gerningstiden var lettere retarderet, og at der ikke er særlige omstændigheder, der taler for at pålægge straf. Tiltalte frifindes derfor i medfør af straffelovens § 16, stk. 2, for straf. På baggrund af de lægelige udtalelser og karakteren af den begåede kriminalitet, findes der imidlertid at være behov for at træffe bestemmelse efter straffelovens § 68 for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Anklagemyndighedens påstand om ophold og behandling samt anbringelse efter tilsynsmyndighedens bestemmelse tages derfor til følge som nedenfor bestemt.

Under hensyn til arten af den pådømte kriminalitet fastsættes ingen længstetid for foranstaltningen, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2.

...

Thi kendes for ret:

Tiltalte, A, skal undergive sig tilsyn af kommunen, således at tiltalte skal efterkomme tilsynsmyndighedens bestemmelser om ophold og behandling, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap.

Tiltalte skal endvidere undergive sig ambulat psykiatrisk behandling ved psykiatrisk afdeling efter tilsynsmyndighedens bestemmelse.”

Tilsynsmyndigheden i Helsingør Kommune har fremsendt udtalelser dateret den 26. februar 2015, den 5. juli 2016 og den 9. januar 2018 og en bekymringskrivelse af 22. oktober 2015 til anklagemyndigheden. Af udtalelsen af 9. januar 2018 fremgår bl.a.:

”Foranstaltningen effektueres på Botilbud X.

...

Foranstaltningen har været iværksat siden juni 2013, uden længstetid.

...

Det blev ved hjælp af psykologiske tests i forbindelse med *VISO-rapport udarbejdelsen (primo 2017) skønnet, at A har en medfødt hjerneskade. A har en mental retardering af lettere grad (IQ 56). VISO-rapporten beskriver A i en udviklingsalder fra 4-7 år.

* VISO: den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation på det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Tilsynsmyndigheden har haft anmodet VISO om udredning mhp. bedre forståelse for As udviklingstrin og udfordringer således at indsatsen i højere grad kan målrettes As behov og optimere forebyggelse af uhensigtsmæssig adfærd.

...

Siden udarbejdelsen af VISO-rapporten er den pædagogiske tilgang til A blevet ændret til at være mere kompenserende og ydre styret end tidligere, hvilket A har profiteret af i sin hverdag og interaktion med personale. A oplever at møde en større forståelse fra

personalets side og større humørudsving er blevet mindre. På trods af dette er risikoen for recidiv ikke blevet mindre.

...

Risikovurdering (konklusion)

...

VISO-rapport: ”Det vurderes, at der bør skærpes opmærksomhed omkring As selvstændige færden udenfor Botilbud X. A formår ikke at erfaringsdanne, problemløse og regulere sine egne behov – og det er i disse situationer, hvor risikoen for recidiv (både af seksuel og økonomisk karakter) er størst. Der ligger endvidere en fare for hans ringe intellekt er medvirkende til, at han kan blive udsat for situationer han ikke selv kan håndtere – og det vurderes at være al tænkelige situationer.”

VISO-rapporten anbefaler, at man skærmer A fra situationer, hvor han kan være alene med mindreårige børn, og hvor hans seksualitet bliver aktiveret, idet han ikke selv formår at regulere dette behov i en grad, der er trygt nok.

VISO-rapporten beskriver: ”Hvis A ikke er i et skærmet tilbud, er han decideret farlig både ift. overgreb af seksuel karakter på mindreårige og ift. udadreagerende voldelig adfærd. [...] Personalet kan ikke lave aftaler med A omkring det seksuelle, eller minimere risiko for recidiv via en socialpædagogisk behandling, på baggrund af As meget ringe kognitive evner. A bør helt enkelt skærmes fra situationer, hvor der kan være risiko for recidiv.”

Tiltag, som bedst kan mindske risikoen for recidiv, samt stabiliserende og udviklende forhold: massiv socialpædagogisk støtte med størst mulig grad af personalekontakt.

Faktorer, som kan øge risikoen for recidiv: Selvstændig færden udenfor Botilbud X uden pædagogisk personale; at bringe A i situationer, som han qua sin ringe evne for behovsudsættelse og enorme impulsstyring ikke selv ville kunne håndtere, eks. at være alene med mindreårige børn, og når A har mulighed for at berige sig økonomisk af andre for at tilfredsstille behov for at oddse, spille o.l.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at risikoen for ny kriminalitet er stor, såfremt A begår sig i mindre strukturerede rammer end på Botilbud X uden pædagogisk personale.

...

Tilsynsmyndigheden indstiller at dommen opretholdes jf. ovenstående risiko for recidiv hvis A ikke følges tæt i strukturerede kompetente pædagogiske rammer – målrettet As udfordringer.”

Ved kendelse afsagt af Retten i Esbjerg den 8. maj 2018 blev foranstaltningen gjort tidsbegrænset. I kendelsen er anført bl.a.:

”Henset til den tid, der er gået siden dommen af 7. juni 2013 og henset til karakteren af de pådømte forhold, findes der ikke at være fornødent grundlag for at opretholde foranstaltningen uden tidsbegrænsning.

På den baggrund, og henset til den af A nedlagte påstand, findes der herefter at burde træffes bestemmelse om, at foranstaltningen skal ændres, således at denne udløber om 2 år regnet fra denne kendelse som nedenfor bestemt, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. punktum

Thi bestemmes:

Den ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 idømte foranstaltning ændres, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.”

Retten i Esbjergs kendelse blev køret til Vestre Landsret, der ved kendelse afsagt den 28. august 2018 ændrede byrettens kendelse, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 blev opretholdt uden tidsbegrænsning. I kendelsen er anført bl.a.:

”Tiltalte har påstået stadfæstelse af byrettens kendelse, hvorefter foranstaltningen skal ændres, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.

Således har sagen for landsretten ikke vedrørt spørgsmålet om foranstaltningen skal opretholdes i 2 år fra byrettens kendelse.

Der er ved dommen af 7. juni 2013 ikke fastsat nogen længstetid. Der er derfor – som også fastslået i Vestre Landsrets kendelse af 17. januar 2008, gengivet i Tidsskrift for Kriminalvidenskab 2008, side 254 – ikke hjemmel til at fastsætte en længstetid for foranstaltningen i forbindelse med en indbringelse af foranstaltningen i medfør af straffelovens § 72. Der er nu forløbet mere end 5 år, siden foranstaltningen blev idømt. Det fremgår af straffelovens § 68 a, stk. 2, 3. pkt., at spørgsmålet om ændring eller ophævelse af foranstaltningen herefter skal indbringes for retten mindst hvert andet år. Det er således på denne måde sikret, at foranstaltningen ikke uden domstolsprøvelse udstrækkes længere end fastslået ved byrettens kendelse.

Landsretten ændrer derfor byrettens kendelse, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 opretholdes uden tidsbegrænsning.

Thi bestemmes:

Byrettens kendelse ændres, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 opretholdes uden tidsbegrænsning.”

Anbringender

A har anført bl.a., at det fremgår af straffelovens § 72, stk. 1, at det alene er anklagemyndigheden, der skal påse, at en foranstaltning ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt. Efter stk. 2 træffes bestemmelse om ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistands-

værgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen. Ordet ”ændring” i bestemmelsen må naturligt fortolkes således, at dette også omfatter fastsættelse af en længstetid for en foranstaltning, der ved den oprindelige dom var tidsubestemt. Det kan hverken udledes af loven eller forarbejderne, at der ikke skulle være hjemmel dertil.

Efter straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indbringer anklagemyndigheden spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen. Det medfører de facto, at anklagemyndigheden ikke af egen drift løbende påser, at betingelserne i § 72, stk. 1, er opfyldt i den 5-årige periode. Lovgiver har derfor indført en klar hjemmel til at foretage ændring af foranstaltninger efter § 72, stk. 2.

Der er ikke tale om sammenblanding af to sagstyper eller regelsæt, og retten foretager i øvrigt også i andre tilfælde et skøn over, hvilken tilstand domfældte vil være i på et senere tidspunkt, og om der er risiko for ny ligeartet kriminalitet, f.eks. når der fastsættes en længstetid på 5 år, jf. straffelovens §§ 68 a og 69 a.

Anklagemyndigheden har anført bl.a., at det klart fremgår af straffelovens § 68 a, at der grundlæggende skelnes mellem sager, hvor der ved idømmelsen af foranstaltningen fastsættes en længstetid, jf. stk. 1, og sager, hvor der i almindelighed ikke fastsættes en længstetid, jf. stk. 2.

Straffelovens § 68 a, stk. 2, finder anvendelse, når den domfældte har gjort sig skyldig i en række alvorlige, personfarlige forbrydelser, hvor der kan være særlig anledning til at sikre, at foranstaltningen ikke ophæves, før der skønnes at være sikkerhed for, at den pågældende ikke på ny vil begå kriminalitet af denne karakter.

Som det fremgår af § 68 a, stk. 2, 2. og 3. pkt., skal spørgsmålet om ændring eller ophævelse af en sådan foranstaltning indbringes for retten senest 5 år efter afgørelsen og derefter mindst hvert andet år. Det er herved sikret, at der løbende er kontrol med, at foranstaltningen ikke opretholdes længere end nødvendigt, idet retten har mulighed for mindst hvert andet år at ændre eller ophæve foranstaltningen, hvis oplysningerne om den dømtes personlige forhold på det pågældende tidspunkt gør det klart, at der ikke længere er grundlag for at opretholde foranstaltningen. Der er hermed gjort op med spørgsmålet om ændring eller ophævelse af en foranstaltning, hvor der i medfør af § 68 a, stk. 2, ikke er fastsat en længstetid.

Ordlyden af bestemmelsen giver ikke grundlag for at antage, at en foranstaltning, hvor der ikke er fastsat en længstetid, ved efterfølgende prøvelser i medfør af straffelovens § 72, stk. 2, jf. § 68 a, stk. 2, skulle kunne ændres, således at der nu fastsættes en længstetid. Tilsvarende gælder ordlyden af § 72. Forarbejderne til § 68 a eller til § 72 giver heller ikke grundlag for en sådan antagelse.

Hvis byrettens afgørelse stadfæstes, vil det indebære en sammenblanding af to typer foranstaltningssager, herunder ved den efterfølgende kontrol med sagerne, som lovgiver ved vedtagelsen af regelsættet i straffelovens § 68 a klart har forudsat adskilt. Det vil føre til en uheldig retstilstand.

Byrettens afgørelse af 8. maj 2018 blev truffet umiddelbart før, der var forløbet 5 år fra afgørelsen i juni 2013. Byretten fandt, at der var grundlag for at opretholde foranstaltningen, men bestemte samtidig, at foranstaltningen skal udløbe 2 år senere den 8. maj 2020. Byrettens kendelse må forstås således, at foranstaltningen forudsættes at udløbe uden fornyet prøvelse. Byretten har således allerede på nuværende tidspunkt foretaget et skøn over, hvilken tilstand domfældte vil være i om 2 år, herunder om der foreligger risiko for ny ligeartet kriminalitet, hvilket ikke har været hensigten med regelsættet om tidsubestemte foranstaltninger.

Retsgrundlag

Straffelovens §§ 68, 68 a og 72, stk. 1 og 2, lyder således:

”§ 68. Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af § 16, kan retten træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Såfremt mindre indgribende foranstaltninger som tilsyn, bestemmelser vedrørende opholdssted eller arbejde, afvænningsbehandling, psykiatrisk behandling m.v. ikke findes tilstrækkelige, kan det bestemmes, at den pågældende skal anbringes i hospital for sindslidende, i institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller under tilsyn med mulighed for administrativ anbringelse eller i egnet hjem eller institution til særlig pleje eller forsorg. Anbringelse i forvaring kan ske under de betingelser, der er nævnt i § 70.

§ 68 a. Medfører en foranstaltning efter § 68 eller § 72, jf. § 68, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver foranstaltningen mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning. Længstetiden omfatter også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 68, og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse fastsætte en ny længstetid på 2 år.
Stk. 2. I de tilfælde, der er omhandlet i stk. 1, fastsættes dog i almindelighed ingen længstetid, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig

voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser. Er der ikke fastsat en længstetid, indbringer anklagemyndigheden spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år. Derefter forelægges spørgsmålet for retten mindst hvert andet år.

Stk. 3. Ved andre foranstaltninger end de i stk. 1 nævnte fastsættes en længstetid for foranstaltningen, der ikke kan overstige 3 år. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse forlænge længstetiden. Den samlede tid for foranstaltningen kan ikke overstige 5 år.

§ 72. Det påhviler anklagemyndigheden at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt.

Stk. 2. Bestemmelse om ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 træffes ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistandsværgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen. Anmodning fra den dømte, bistandsværgen, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en anmodning fra den dømte eller bistandsværgen ikke til følge, kan ny anmodning ikke fremsættes, før der er forløbet et halvt år fra kendelsens afsigelse.

Stk. 3..."

Bestemmelsen i straffelovens § 68 a blev indsat ved lov nr. 438 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven (Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69). Samtidig blev der i lovens § 72 indsat et nyt stk. 1, og stk. 2 (tidligere stk. 1) blev ændret redaktionelt.

I det pågældende lovforslags almindelige bemærkninger hedder det bl.a. (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3608 og 3618 ff.):

"1. Indledning

...

Lovforslaget, der svarer til model 1 i Straffelovrådets betænkning, indeholder bl.a. forslag til bestemmelser om tidsbegrænsning af de foranstaltninger, som psykisk afvigende lovovertrædere typisk idømmes i stedet for straf. Det foreslås, at der indføres en tidsbegrænsning, når foranstaltningen vedrører kriminalitet, der ikke kan anses for personfarlig. Bestemmelserne foreslås udformet således, at der er mulighed for at forlænge foranstaltningen under særlige omstændigheder.

...

9. Straffelovrådets overvejelser

...

9.2. Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69

...

... Det er i den forbindelse Straffelovrådets opfattelse, at reglerne i § 68 og § 69 og dermed de afgørelser, der skal træffes i medfør af disse bestemmelser, hviler ikke alene på lægefaglige vurderinger, men tillige på juridiske og retspolitiske hensyn.

For så vidt angår model 1 er det – på baggrund af undersøgelsen af modellens konsekvenser – Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af modellen ikke vil medføre omfattende ændringer af den gældende retstilstand med hensyn til foranstaltningsdommenes varighed. En gennemførelse af model 1 vil efter Straffelovrådets opfattelse samtidig sikre, at der gennemføres regelmæssig domstolskontrol med de foranstaltninger, som også efter model 1 skal kunne fastsættes på ubestemt tid.

...

Straffelovrådet er enig med Retslægerådet i, at anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for den personkreds, der omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser. Straffelovrådet er derfor enig i, at indførelse af tidsgrænser derfor ikke umiddelbart lader sig gennemføre, uden at hensigten med at henlægge reaktionen på kriminalitet til det psykiatriske og forsorgsmæssige system i et vist omfang forspildes.

Det er imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at det giver anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, at undersøgelsen af foranstaltningsdomme har vist, at foranstaltninger iværksat på baggrund af mindre alvorlige forbrydelser i nogle tilfælde har været ganske langvarige, uden at dette synes begrundet i vedkommendes farlighed.

På den baggrund finder Straffelovrådet, at der er grundlag for at indføre en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der medfører eller kan medføre institutionsanbringelse, således at der bliver mulighed for forlængelse af foranstaltningerne under særlige omstændigheder.

Straffelovrådet finder, at betænkelighederne ved at udstrække en ordning med tidsbegrænsning af foranstaltninger til også at omfatte sindssyge eller andre psykisk afvigende kriminelle, der har begået personfarlig kriminalitet, med de eksisterende muligheder inden for det almindelige behandlingsmæssige og forsorgsmæssige system er for store. Straffelovrådet finder derfor, at der alene er grundlag for at indføre en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der medfører eller kan medføre institutionsanbringelse, når foranstaltningen vedrører kriminalitet, der ikke kan anses for personfarlig.

Herudover er det Straffelovrådets opfattelse, at der kan anføres gode grunde til, at en psykisk afvigende person ikke som følge af mindre alvorlig kriminalitet, f.eks. et tyveri, bør kunne fastholdes i en foranstaltning i form af tilsyn mv. uden mulighed for institutionsanbringelse ud over en vis rimelig tid, idet spørgsmålet om iværksættelse af foranstaltninger i så fald mere naturligt bør løses i det almindelige behandlingsmæssige og forsorgsmæssige regi.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en gennemførelse af model 1 med den heri indeholdte afgrænsning af personfarlig/ikke personfarlig kriminalitet som nævnt ikke medføre omfattende ændringer af den gældende retstilstand med hensyn til anvendelse af foranstaltningsdommene...

Det er Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af model 1 reelt ikke vil indebære et afgørende brud med de synspunkter, som de gældende regler bygger på, hvorefter anvendelse af tidsbestemte foranstaltninger over for den personkreds, som omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af model 1 samtidig vil kunne imødekomme hensynet til – i hvert fald en vis – forudsigelighed ved anvendelse af foranstaltninger efter § 68 og § 69. Herudover er det Straffelovrådets opfattelse, at der med model 1 sikres regelmæssig domstolskontrol med foranstaltninger, der som følge af personfarlig kriminalitet fastsættes på ubestemt tid. Herved undgås tilfælde som påvist i undersøgelsen af foranstaltningsdomme, hvor foranstaltningen undertiden har varet mere end 5 år, uden at nogen i medfør af straffelovens § 72 har taget initiativ til domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltningen.

...

10. Justitsministeriets overvejelser

...

Justitsministeriet er for så vidt enig med Retslægerådet i, at anvendelse af tidsbestemte foranstaltninger over for den personkreds, der omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser.

Justitsministeriet finder dog ligesom Straffelovrådet, at der kan være grund til at gennemføre en vis tidsbegrænsning af foranstaltningerne.

Det er samtidig Justitsministeriets opfattelse, at hensynet til retshåndhævelse og forebyggelse af kriminalitet taler for, at en sådan tidsbegrænsning som udgangspunkt ikke bør udstrækkes til foranstaltninger, der vedrører personfarlig kriminalitet.

Justitsministeriet kan således tilslutte sig Straffelovrådets forslag om, at der gennemføres en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der vedrører kriminalitet, der ikke er personfarlig. Justitsministeriet er endvidere enig i Straffelovrådets forslag om, at foranstaltninger, der vedrører personfarlig kriminalitet, i almindelighed ikke tidsbegrænses.

...”

Af lovforslagets bemærkninger fremgår bl.a. følgende om den foreslåede § 68 a (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3622 ff.):

”Til nr. 1 (straffelovens § 68 a)

Efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 1. pkt.*, skal der, hvis en foranstaltning efter § 68 eller § 72, jf. § 68, medfører, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning. Bestemmelsen er ny i forhold til gældende ret, hvorefter foranstaltninger efter § 68 og § 72, jf. § 68, fastsættes på ubestemt tid. Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der i alle tilfælde skal fastsættes en længstetid på 5 år. Dette udelukker ikke, at der forinden

udløbet af længstetiden i medfør af straffelovens § 72 træffes afgørelse om ændring eller ophævelse af foranstaltningen. Har den dømtes forhold i foranstaltningstiden ændret sig, så den idømte foranstaltning ikke længere kan anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, og kan der ikke peges på andre foranstaltninger, der kan anses for formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, skal den pågældende foranstaltning ophæves, jf. straffelovens § 72, jf. § 68, 1. pkt.

...

Efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 2. pkt.*, omfatter længstetiden også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 68, og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning.

Med ordet »lempelse« sigtes for så vidt angår en hidtidig foranstaltning, der har medført institutionsanbringelse, til en senere foranstaltning, der alene giver mulighed for institutionsanbringelse eller f.eks. tilsyn uden mulighed for institutionsanbringelse. For så vidt angår en hidtidig foranstaltning, der har givet mulighed for institutionsanbringelse, sigtes til en senere foranstaltning, der ikke giver mulighed for institutionsanbringelse, men f.eks. alene indebærer tilsyn.

Ændres en hidtidig foranstaltning, der har givet mulighed for institutionsanbringelse, senere til en foranstaltning, der medfører institutionsanbringelse, indebærer ændringen en skærpelse i forhold til den dømte, idet foranstaltningen medfører, at den dømte skal opholde sig på institutionen. For en sådan foranstaltning skal der derfor fastsættes en længstetid på 5 år efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 1. pkt.* Det samme gælder, såfremt en foranstaltning, der oprindeligt har medført institutionsanbringelse og senere er ændret til tilsyn uden mulighed for institutionsanbringelse, på ny ændres til en foranstaltning, der medfører institutionsanbringelse eller mulighed herfor.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 3. pkt.*, åbner mulighed for, at retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse kan fastsætte en ny længstetid på 2 år. Forlængelse kan ske med 2 år ad gangen, dvs. også i tilfælde, hvor længstetiden tidligere har været forlænget med 2 år i medfør af denne bestemmelse. Forlængelse kan imidlertid kun ske under særlige omstændigheder, f.eks. hvis den dømtes tilstand er blevet forværret på en sådan måde, at den pågældende frembyder fare for andre, eller hvor der i øvrigt ved længstetidens udløb foreligger et åbenbart behov for at fortsætte en behandling eller pleje, der er motiveret af kriminalitetsforebyggende hensyn.

Ved foranstaltninger, der omfattes af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1*, dvs. foranstaltninger, der medfører institutionsanbringelse eller giver mulighed herfor, fastsættes i almindelighed ingen længstetid, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser, jf. den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 1. pkt.*

Bestemmelsen indeholder en udtømmende opregning af de gerningstyper, som kan føre til, at der fastsættes en tidsubestemt foranstaltning, der medfører, at den dømte skal anbringes i institution, eller som giver mulighed herfor. Herved udelukkes det, at der kan anvendes tidsubestemte foranstaltninger af denne type i anledning af berigelseskriminalitet, der ikke er forbundet med vold eller trussel om vold. Spørgsmålet om, hvorvidt en forbrydelse i øvrigt er omfattet af bestemmelsen, f.eks. har karakter af en alvorlig volds-

forbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og de omstændigheder, hvorunder den er begået.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., indebærer, at der »i almindelighed« ikke fastsættes nogen længstetid. Bestemmelsen udelukker således ikke, at der f.eks. ved trusler af den i § 266 nævnte art i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1, 1. pkt., fastsættes en længstetid på 5 år, hvis det efter en konkret vurdering findes tilstrækkeligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, jf. straffelovens § 68, 1. pkt. Indtræder der under foranstaltningstiden sådanne ændringer i den dømtes forhold, at retten, hvis disse forhold havde foreligget ved sagens pådømmelse, efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., havde fastsat foranstaltningen på ubestemt tid, må der efter omstændighederne ved kendelse fastsættes en ny længstetid i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1, 2. pkt.

Er der i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., ikke fastsat en længstetid, skal anklagemyndigheden efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 2. pkt.*, indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af den fastsatte foranstaltning for retten 5 år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år. Derefter skal spørgsmålet forelægges for retten mindst hvert andet år, jf. den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 3. pkt.* Formålet med disse bestemmelser er at sikre, at der jævnlige sker domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltninger, der efter § 68, stk. 2, 1. pkt., er fastsat på ubestemt tid.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indebærer, at anklagemyndigheden på eget initiativ skal indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen og derefter hvert andet år, dvs. 5, 7, 9, 11 osv. år efter afgørelsen.

Med ordet »afgørelsen« sigtes til den dom, som retten har afsagt ved straffesagens pådømmelse i medfør af straffelovens § 68. Efter straffelovens § 72, stk. 1, jf. § 68, kan en foranstaltning, der ikke indebærer institutionsanbringelse eller mulighed herfor, ændres til en sådan foranstaltning, hvis det f.eks. på grund af en indtrådt forværring af den dømtes tilstand eller ny kriminalitet må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Har retten i medfør af § 72 ved kendelse f.eks. ændret en foranstaltning, der lyder på ambulans behandling, til en foranstaltning, der medfører behandling i eller under tilsyn af hospital for sindslidende, omfattes denne kendelse også af ordet »afgørelse« i den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt. Dette forudsætter dog, at den kriminalitet, som sagen bygger på, er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt.

Pligten for anklagemyndigheden til at indbringe spørgsmålet om opretholdelse af den tidsbestemte foranstaltning for retten 5 år efter afgørelsen gælder alene, hvis spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen, jf. straffelovens § 72, ikke har været forelagt for retten inden for de sidste to år, f.eks. fordi spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltningen har været forelagt for retten på den dømtes initiativ 4 år efter dommen.”

Af lovforslagets bemærkninger til den foreslåede § 72 fremgår bl.a. (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3625 f.):

”Til nr. 4 (straffelovens § 72)

... Også spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af en idømt foranstaltning afgøres efter straffelovens § 68, dvs. med udgangspunkt i, hvilken foranstaltning der i det enkelte tilfælde må anses for formålstjenlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Har den dømtes forhold i foranstaltningstiden ændret sig, så den idømte foranstaltning ikke længere kan anses for formålstjenlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser, og kan der ikke peges på andre formålstjenlige foranstaltninger, skal den pågældende foranstaltning ophæves, jf. § 72, jf. § 68, 1. pkt.

...

Ved den foreslåede affattelse af § 72, *stk. 1*, lovfæstes anklagemyndighedens pligt til at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt. Bestemmelsen indebærer bl.a., at der efter omstændighederne kan være pligt til at indbringe spørgsmålet om opretholdelse af den fastsatte foranstaltning før udløbet af den længstetid, der gælder efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1 og 3, samt de foreslåede bestemmelser i § 69 a, stk. 1 og 2, og før der efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indtræder pligt for anklagemyndigheden til at forelægge spørgsmålet om opretholdelse af en fastsat tidsubestemt foranstaltning for retten.

Med den foreslåede bestemmelse i *stk. 2*, foretages visse redaktionelle ændringer i den nugældende bestemmelse i § 72, *stk. 2*, så det bl.a. kommer til at fremgå, at adgangen til at forlange domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af den fastsatte foranstaltning i første række tilkommer den dømte og den pågældendes bistandsværge.

...”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om en foranstaltning uden længstetid kan ændres, således at foranstaltningen tidsbegrænses og udløber på en af retten fastsat dato.

Ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 blev A i medfør af straffelovens § 68 dømt til at undergive sig tilsyn af kommunen, således at han skal efterkomme tilsynsmyndighedens bestemmelser om ophold og behandling, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap. A blev endvidere dømt til at undergive sig ambulans psykiatrisk behandling ved psykiatrisk afdeling efter tilsynsmyndighedens bestemmelse. Retten i Esbjerg fastsatte under hensyn til arten af den pådømte kriminalitet ingen længstetid for foranstaltningen, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2.

Det fremgår af § 68 a, stk. 2, 1. pkt., og dens forarbejder, at retten i forbindelse med pådømmelsen af den begåede kriminalitet må tage stilling til, om kriminaliteten er af en sådan karakter

ter, at foranstaltningen skal være uden tidsbegrænsning, eller om der i stedet skal fastsættes en længstetid på 5 år efter § 68 a, stk. 1.

Højesteret finder, at der hverken efter straffelovens § 68 a eller § 72 er adgang til ved en senere prøvelse af foranstaltningen at ændre den oprindelige bestemmelse om, at foranstaltningen skal være uden tidsbegrænsning, således at foranstaltningen tidsbegrænses, og der fastsættes en udløbsdato for foranstaltningen.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.